

УДК 343.2/7(477)

DOI 10.33244/2617-4154.2(4).2020.252-260

О. В. Драган,

д.ю.н., доцент

e-mail: dragan_ov@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-5696-6360;

С. С. Козачина,

Університет ДФС України

e-mail: 01.03@nusta.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-3604-9725

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано актуальність кримінологічного дослідження незаконного збагачення, визначено мету та завдання. Встановлено достатній обсяг наукових праць щодо незаконного збагачення в аспекті кримінального права, проте недостатність дослідження кримінологічної характеристики та попередження цього злочину зумовлює вибір теми.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, незаконне збагачення, прокурор, кримінальні правопорушення.

Е. В. Драган, С. С. Козачина. Криминальная ответственность за незаконное обогащение в Украине

В статье обоснована актуальность криминологического исследования незаконного обогащения, определены цели и задачи. Определен достаточный объем научных трудов о преступлениях незаконного обогащения в аспекте уголовного права, однако недостаточность исследования криминологической характеристики и предупреждения этого преступления предопределяет выбор темы.

Ключевые слова: уголовная ответственность, незаконное обогащение, прокурор, уголовные правонарушения.

Актуальність дослідження. Однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої для багатьох країн світу є надзвичайно важливою і складною справою, є організація ефективної системи попередження незаконного збагачення, яке набуло ознак багатоаспектного політичного, соціально-економічного та психологічно-аморального явища.

За даними досліджень Європейського парламенту, відсутність у масштабах Європейського Союзу узгоджених дій у боротьбі з організованою злочинністю і корупцією обходиться Європейському Союзу в 71 млрд євро в рік [1].

Рівень незаконного збагачення в Україні впродовж останніх років зростає й загрожує економічній безпеці нашої держави. Через зміни соціально-економічних умов ця категорія кримінальних правопорушень постійно трансформується в нові види і форми, видозмінюються й засоби вчинення цих кримінальних правопорушень. Усе це обумовлює

необхідність проведення досліджень з цієї проблематики і пошуків найбільш ефективних заходів попередження незаконного збагачення.

Встановлення кримінальної відповідальності за «незаконне збагачення», яке часто називають також «непоясненим статком», надає державам змогу, зокрема, переслідувати корумпованих державних службовців та конфісковувати корупційні доходи на підставі того, що непояснений рівень добробуту є доказом корупційного діяння.

Запобігаючи діям корумпованих службовців користуватись неправомірно здобутими вигодами, держава прагне усунути мотивацію, що лежить в основі корупції. Повернення активів, міжнародне співробітництво, режими кримінальної конфіскації, а також пов'язані з ними механізми забезпечення повернення корупційних доходів є дедалі важливішими напрямками діяльності правоохоронних органів.

Водночас суттєвою перешкодою на шляху повернення корупційних доходів є *складність притягнення до відповідальності за корупцію*, для чого в деяких випадках потрібні **докази, які важко отримувати**, та потреба в технічній обізнаності, яку, з огляду на її високу вартість, можуть задовольнити дуже небагато країн.

Без сумніву, процес боротьби та протидії корупційній злочинності триває як на законодавчому, так і організаційному рівні тривалий період. Однак і досі ефективних зрушень у відповідній сфері не спостерігається, процес приведення антикорупційної політики України у відповідність із міжнародними стандартами у сфері запобігання і протидії корупції не завершився і національна антикорупційна система фактично не розпочала ефективно виконувати свою основоположну функцію.

Для України питання криміналізації незаконного збагачення особливо загострилось з прийняттям Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, стаття 20 якої передбачає, що за умови дотримання своєї Конституції та основоположних принципів своєї правової системи кожна держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи (функціонера), яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати» [2].

Так, під *умисним незаконним збагаченням*, згідно із Конвенцією, розуміється значне збільшення активів державної посадової особи, що перевищує її законні доходи, які вона не може раціонально обґрунтувати. При цьому в тексті Конвенції існує застереження: держава-учасниця Конвенції розглядає можливість криміналізації незаконного збагачення за умови дотримання своєї Конституції та основоположних принципів власної правової системи.

Національною антикорупційною стратегією на 2011–2015 роки встановлена необхідність приведення антикорупційної політики України у відповідність із міжнародними стандартами у сфері запобігання і протидії корупції. Одним із вжитих на виконання стратегії заходів стало посилення кримінальної відповідальності за корупційні злочини та впровадження з 2011 року на виконання статті 20 Конвенції ООН проти корупції від 31.10.2003 у Кримінальний кодекс України (далі – КК) відповідальності за незаконне збагачення (ст. 368-2 КК) – *прим. до 26 лютого 2019 року*.

Незаконне збагачення було криміналізовано в Україні шляхом доповнення статтею 368-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Зміст диспозиції статті, якою встановлено кримінальну відповідальність за незаконне збагачення, гостро

критикувалося вітчизняними та зарубіжними науковцями, та і на практиці ця стаття не стала інструментом протидії корупції, оскільки жодного обвинувального вироку так і не було винесено стосовно службових осіб, у яких була виявлена істотна різниця між задекларованими (офіційними) доходами та їх активами (в тому числі витратами).

Саме з метою необхідності забезпечення протидії усім формам корупційних діянь норма, закріплена в ст. 368-2 КК, відіграє важливу роль. Встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення у вигляді спеціальної статті фактично являє собою останній елемент контролюючого характеру в механізмі кримінально-правової протидії корупції, який спрямований на забезпечення невідворотності відповідальності за усі злочинні форми корупційного (незаконного) збагачення [3 с. 147].

Так, недовіра та практично неможливість доведення існуючої у редакції ст. 368-2 КК України була визнана неконституційною Рішенням Конституційного суду України від 26.02.2019.

Основною проблемою стала пряма суперечність елементів незаконного збагачення з елементами презумпції невинуватості, яка твердо та без жодних винятків закріплена в Конституції України з часу її прийняття у 1996 році. Принцип презумпції невинуватості включає, крім іншого, тягар доказування, що покладається на обвинувачення, захист обвинуваченого від самозвинувачення, право на мовчання, а також заборону обвинувачення на основі припущення.

У жовтні 2019 року прийнято нову редакцію статті незаконного збагачення (стаття 368-5 КК України), якою доповнено КК України та яка є відносно новою для українського законодавства, теорії кримінального права і в судово-слідчій практиці ще бракує наукових розробок та практичних напрацювань з цього питання, що ускладнює правильне визначення суспільної небезпечності такого діяння. Після появи цієї норми у національному кримінальному законодавстві серед науковців і практичних працівників у зв'язку із її застосуванням виникає чимало питань, які мають дискусійний характер, а особливо практичного застосування її норм, тактики і методики розслідування, доведення під час досудового розслідування всіх складових об'єктивної та суб'єктивної сторони цього складу злочину, і як результат – доведення винуватості особи в суді.

Попередню редакцію статті незаконного збагачення (ст. 368-2 КК України) досліджено на дисертаційному рівні О. І. Гузоватим, М. В. Кочеровим, І. М. Ясінь. Також вагомий внесок у наукове дослідження незаконного збагачення внесли К. Ю. Задоя, В. М. Киричко, Д. Г. Михайленко, З. М. Топорецька, С. С. Чернявський, М. І. Хавронюк. Незважаючи на значний обсяг наукових праць та їх безсумнівну дослідницьку цінність, проблема формування дієвого механізму попередження незаконного збагачення як окремих наукових напрям кримінологічних досліджень до цього часу на дисертаційному рівні не розглядалась. Розгорнута характеристика процесів криміналізації незаконного збагачення, виявлення кримінологічних закономірностей та детермінант формування кримінальних практик щодо цієї категорії кримінальних правопорушень дадуть змогу більш повно зрозуміти розвиток цих процесів, що дозволить у подальшому більш ефективно впроваджувати заходи (механізми) попередження незаконного збагачення.

Неодноразовість зміни редакції статті незаконного збагачення свідчить, що законодавцем не знайдено ідеальної конструкції відповідного складу злочину. Для затвердження ефективної та дієвої протидії незаконному збагаченню необхідне глибоке наукове дослідження. Адже ціна помилки законодавця щодо конструкції злочину досить висока.

Так, за період існування ст. 368-2 КК України в провадженні НАБУ перебувало близько 70 справ за фактом незаконного збагачення. Визнання статті 368-2 КК України неконституційною допомогло уникнути кримінальної відповідальності багатьом високопосадовцям, оскільки усі кримінальні провадження за цією статтею було закрито.

Разом з тим обов'язок перед МВФ та ЄС криміналізації незаконного збагачення та його необхідність у процесі боротьби із корупцією вплинуло на прийняття Верховною Радою України *Закону № 263-IX, яким Кримінальний кодекс України доповнено статтею 368-5*, а нову редакцію диспозиції незаконного збагачення сформульовано: «*набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи*» [4]. Таким формулюванням здійснено спробу подолати сформовані у рішенні КСУ межі криміналізації шляхом позбавлення ключового елементу, що створював правову невизначеність – словосполучення «які вона не може раціонально обґрунтувати» (чи в українському варіанті – «законність яких не підтверджена доказами»).

Цікаво, що рішення Конституційного суду України № 1-р/2019 від 26.02.2019 про визнання неконституційності ст. 368-2 КК України досить по-різному сприйнялося у суспільстві. Загалом висновок суддів КСУ зводився до того, що протидія корупції має здійснюватися виключно правовими засобами з дотриманням конституційних принципів. КСУ розуміє важливість боротьби з корупцією і навіть визнає, що необґрунтована різниця між офіційними доходами та реальними активами службової особи, в принципі, має бути з'ясована та отримати негативну оцінку з боку суспільства та держави, однак така оцінка має здійснюватися не кримінальними заходами, а дисциплінарними, адміністративними чи цивільно-правовими. Зважаючи ж на те, що український законодавець надав незаконному збагаченню самостійного значення з кримінальною природою, було констатовано, що ст. 368-2 КК суперечить положенням про: 1) правову визначеність; 2) *in dubio pro geo* (усі сумніви – на користь обвинуваченого); 3) заборони зворотної дії закону в часі у разі погіршення становища особи; 4) захист від самозвинувачення; 5) покладення тягара доказування на сторону обвинувачення [5, с. 3].

Таке Рішення КСУ отримало низку зауважень, найбільше від прибічників криміналізації незаконного збагаченнями. Зокрема НАБУ висловлено невдоволення щодо мотивів, наведених у Рішенні КСУ, бо його вважають політично вмотивованим і таким, що протирічить зобов'язанням України за ратифікованою Конвенцією ООН проти корупції, домовленостям із Міжнародним валютним фондом та Європейським Союзом.

Противники прийнятого рішення були і серед суддів КСУ, які звертають увагу на порушення юридичної техніки. Так, у окремій думці суддя КСУ І. Д. Сліденко зазначив, що кричущою методологічною помилкою стало вирішення конституційної проблеми за рамками конституційного подання. «У поданні ... йшлося про неконституційність диспозиції статті 368-2 КК в редакції від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII та від 12 лютого 2015 р. № 198-VIII. Натомість у резолютивній частині рішення зазначено, що стаття 368-2 КК визнана неконституційною...» [6, с. 4]. Тобто КСУ визнав неконституційною (фактично скасував) статтю 368-2 КК у цілому, а не закон чи окремі положення закону, якими до ст. 368-2 КК були внесені відповідні зміни та які власне й стали предметом широкої дискусії.

Проте і нова редакція норми незаконного збагачення, передбачена ст. 368-5 КК України, викликає стурбованість у доведенні та відповідності принципам права. Так, М. А. Рубашенко вважає, що нова редакція лише завуальовує порушення конституційних принципів, наведених у рішенні КСУ, а тому український парламент «реанімував» «незаконне збагачення» шляхом виключення спірного елементу «відсутність доказів законності/відсутність раціонального обґрунтування», що тільки посилює неконституційність закону [5, с. 13].

Також Головним юридичним управлінням Верховної Ради вказувалось на недоліки нової редакції, зокрема, що поняття «набуття активів» викладено з порушенням принципу правової визначеності (ст. 8 Конституції України), а також на те, що редакції норм, якими передбачено внесення змін до низки законів України щодо звільнення з посад осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування у випадку набрання чинності рішенням суду про визнання необґрунтованими активів та стягнення їх у дохід держави, є юридично некоректними [7].

Проте, вважаємо, що необхідність встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення спрямована на забезпечення більш ефективної кримінально-правової охорони відповідних суспільних відносин, а також зумовлена необхідністю виконання важливих завдань на шляху до подолання корупції.

Криміналізація за незаконне збагачення виправдана не лише обов'язками перед міжнародними організаціями. Потрібно погодитися із думкою Д. Г. Михайленка, що стаття за незаконне збагачення виконує функцію елементів двох рубежів кримінально-правової протидії корупції – основного (у зв'язку із реальною практикою її застосування як випадково виділеного законодавцем суміжного корупційного злочину, що став резервним щодо інших) та завершального (у зв'язку із ціллю її створення як аналога інструменту ст. 20 Конвенції) [8, с. 810].

При дослідженні незаконного збагачення важливим є питання наявності ознак інших складів злочину. Деякі науковці стверджують, що недостовірне декларування є обов'язковим предикатним злочином для вчинення незаконного збагачення. Адже порівняння активів, які перевищують законні доходи особи, можливо здійснювати саме за інформацією, викладеною особою у щорічній декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Проте цілком реальними і аж ніяк не абстрактними виглядають альтернативні, тобто некорупційні та навіть законні, шляхи набуття державним службовцем статків, розмір яких суттєво відрізняється від задекларованих. Так, В. Киричко вказує щонайменше на такі можливі ситуації безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності осіб за активи: а) набуті у власність на законних підставах, але докази законності яких втрачені з певних причин (документи втрачені; особи, які надали активи, або свідки померли тощо); б) передані без їх відома, в тому числі з метою штучного створення доказів для незаконного притягнення їх до кримінальної відповідальності; в) залишені у володінні іншою особою, яка зникла; г) що випадково опинилися у них [9, с. 148].

Виникає питання із проблемою доведення суб'єктивної сторони, адже слушним є зауваження О. О. Дудорова, що при незаконному збагаченні винна особа має усвідомлювати незаконність набуття активів, а не те, що законність підстав набуття активів не підтверджується доказами [10, с. 132]. Отже, питання суб'єктивної сторони при доведенні незаконного збагачення є одним із найбільш важких викликів, з якими

зустрічаються слідчі/детективи та прокурори, а також судді – при оцінці зібраним доказам у суді при розгляді обвинувальних актів по суті.

Виправданим є зауваження науковців, що науковцем сконструйовано норму з певними порушеннями принципу визначеності та єдності термінології [11, с. 48]. Діяння, яким визначено незаконне збагачення, а саме набуття активів, тобто набуття їх суб'єктом злочину у власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, якщо доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними викликає складності у доказуванні та розумінні. Наприклад, поняття «дії, тотожні за змістом здійснення права розпорядження» не розкрито законодавцем у жодному законодавчому акті.

З появою у цивільному законодавстві інституту стягнення необґрунтованих доходів виникає потреба у розмежуванні кримінальної та цивільної процедур. На сьогодні їх розмежування полягає у кількісному критерії – вартості активів, проте законодавцем у примітці до ст. 368-5 передбачено, що при визначенні предмета злочину не враховуються активи, які є предметом цивільного провадження, та які вже стягнуті в дохід держави. О. З. Гладун не погоджується з таким рішенням законодавця та вважає, що цивільна та кримінальна процедури не повинні взаємовиключати один одного, а навпаки доповнювати з метою більш ефективної та комплексної протидії проявам незаконного збагачення [12, с. 84].

Для обумовлення необхідності криміналізації незаконного збагачення необхідно також звернути увагу на принцип процесуальної здійснюваності доказування. Суть його полягає у тому, що будь-яка ознака складу злочину повинна бути сформульована таким чином, щоб факт її наявності у більшості випадків міг бути втілений і доведений: 1) з достатньою мірою достовірності; 2) процесуально допустимими діями; 3) без шкоди для моралі і соціально позитивних міжособистісних взаємин людей [13, с. 172].

Під час доказування особливу увагу потрібно приділяти суб'єкту злочину. Тому при розслідуванні складних і заплутаних схем (технологій) незаконного збагачення слід визнати доцільним з'ясування горизонтальних і вертикальних зв'язків підозрюваних з іншими особами. З. М. Топорецька вказує, що це полегшить встановлення кінцевого бенефіціара, прихованого за маскою номінального власника [14, с. 305]. Для цього необхідне комплексне здійснення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, під час яких, передусім, повинні бути проаналізовані відкриті дані щодо осіб і активів, які містяться в різних державних реєстрах та електронних інформаційних системах або їх частинах, доступ до яких не обмежується їх власниками, володільцями або утримувачами чи не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту [15].

Зважаючи на те, що низку корупціонерів неможливо притягнути до кримінальної відповідальності за вчинення суспільнонебезпечних діянь, у результаті яких вони незаконно збагачуються (насамперед це одержання неправомірної вигоди та різних службових зловживань і отримані послуги, пільги, переваги тощо), було криміналізовано декларування недостовірної інформації та незаконне збагачення як окремі самостійні злочини [16, с. 64]. Дослідження та визначення основних проблем доведення та застосування статті незаконне збагачення зумовлене практичною необхідністю, адже наукові розробки сприятимуть полегшенню розуміння слідчими, прокурорами та суддями

статті, активному їх виявленню, реєстрації проваджень, подальшому розслідуванню та доказуванню, а також запобігатиме незаконному притягненню невинних осіб до кримінальної відповідальності.

Висновки. Необхідність наукового дослідження незаконного збагачення обумовлена новими викликами в процесі боротьби із корупцією. Розпочаті кримінальні провадження за ознаками незаконного збагачення свідчать, що випадки вчинення цього злочину є непоодинокі, а, навпаки, поширеним суспільно небезпечним явищем. Характер та ступінь суспільної небезпеки злочину, передбаченого ст. 368-5 КК України, є цілком достатнім для існування відповідної кримінально-правової заборони. Відсутність обвинувальних вироків суду за обвинуваченнями вчинення незаконного збагачення свідчать про складність доведення усіх елементів складу злочину.

Всебічне та глибоке вивчення соціальної обумовленості криміналізації незаконного збагачення, вивчення моделей кримінально караного незаконного збагачення та пошуки належної моделі для українського законодавства сприятимуть виконанню основної мети введення кримінальної відповідальності за це діяння. Саме тому наукове дослідження незаконного збагачення повинно бути спрямоване на покращення розуміння та полегшення у застосуванні статті. Вважаємо, що для поставлених завдань насамперед необхідні: детальний аналіз об'єктивних ознак злочину (визначення безпосереднього об'єкта складу незаконного збагачення; розміру предмета незаконного збагачення; опис суспільно небезпечного діяння у диспозиції ст. 368-5 КК України); дослідження суб'єктивної сторони та встановлення ознак суб'єкта злочину під час досудового розслідування; розмежування окресленого складу злочину зі складами інших корупційних злочинів, а також встановлення співвідношення між ними; місце статті про незаконне збагачення у системі кримінально-правової протидії корупційним злочинам; реалізація кримінальної відповідальності за незаконне збагачення у контексті принципу презумпції невинуватості.

Крім того, враховуючи новизну редакції статті незаконного збагачення, виникає необхідність визначення понять, які законодавство України не містить.

Враховуючи, що чинна редакція статті 368-5 Кримінального кодексу України є новою, вона потребує удосконалення законодавства, спрямованого на оптимізацію процесу доведення незаконного збагачення під час досудового розслідування та безпосередньо в суді під час розгляду обвинувачення по суті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Maurice E. 23 March 2016. Corruption costs EU€71 bn a year. EU Observer. URL: <https://euobserver.com>
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
3. Кубальський В. Н. Незаконне збагачення: аналіз новели кримінального законодавства. *Юридичний вісник*. 2013. № 3 (28). С. 146–150.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Рубашенко М. А. Незаконне збагачення: міфічна природа та загрози криміналізації. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 1–31.

6. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І. Д. до рішення Конституційного Суду України № 1-р/2019 від 26 лютого 2019 року. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2627>. С. 4.

7. Зауваження Головного юридичного управління ВРУ до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» від 29.08.2019.

8. Михайленко Д. Г. Місце норми про незаконне збагачення у механізмі кримінально-правової протидії корупційним злочинам. «*Young Scientist*». 2015. № 2 (17). С. 807–812. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/489.pdf>

9. Киричко В. М. Законодавчий вірус у системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 3682 КК «Незаконне збагачення». *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. С. 142–151.

10. Дудоров О. О. Кримінально-правові аспекти незаконного збагачення (погляд теоретика в очікуванні судової практики). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 129–142. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/35.pdf

11. Ясінь І. М. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2017. 236 с.

12. Гладун О. З. Проблеми криміналізації незаконного збагачення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. Вип. 1. С. 78–87.

13. Основания уголовно-правового запрета: криминализация и декриминализация / В. Н. Кудрявцев, П. С. Дагель, Г. А. Злобин и др. ; отв. ред. В. Н. Кудрявцев, А. М. Яковлев. М.: Наука, 1982. 302 с.

14. Топорецька З. М. Криміналістична характеристика незаконного збагачення. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019, Вип. 64. С. 305–319. URL: [file:///C:/Users/pc/Downloads/krise_2019_64_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/krise_2019_64_31%20(1).pdf)

15. Шепітько В. Ю., Шевчук В. М., Білоус В. В., Керик Л. І. Система заходів протидії незаконному збагаченню в сучасних умовах. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2016. Вип. 16. С. 5–16.

16. Черенков А. М. Актуальні проблеми розслідування декларування недостовірної інформації. *Проблеми та стан дотримання і захисту прав людини: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16–17 серп. 2019 р.)*. Львів: Західноукраїнська організація правничих ініціатив», 2019. С. 64–65.

REFERENCES

1. Maurice E. 23March2016. Corruption costs EU€71 bn a year. EU Observer. URL: <https://euobserver.com>

2. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii vid 31 zhovtnia 2003 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

3. Kubalskyi V. N. Незаконне збагачення: analiz novely kryminalnoho zakonodavstva. *Yurydychnyi visnyk*. 2013. № 3 (28). S. 146–150.

4. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

5. Rubashchenko M. A. Незаконне збагачення: mifichna pryroda ta zahrozy kryminalizatsii. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. 2019. № 1 (12). S. 1–31.

6. Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Slidenka I. D. do rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 1-r/2019 vid 26 liutoho 2019 roku. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2627>. S. 4.
7. Zauvazhennia Holovnoho yurydychnoho upravlinnia VRU do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo konfiskatsii nezakonnnykh aktyviv osib, upovnovazhenykh na vykonannia funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia, i pokarannia za nabuttia takykh aktyviv» vid 29.08.2019.
8. Mykhailenko D. H. Mistse normy pro nezakonne zbahachennia u mekhanizmi kryminalno-pravovoi protyidii koruptsiinym zlochynam. *Young Scientist*. 2015. № 2 (17). S. 807–812. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/489.pdf>
9. Kyrychko V. M. Zakonodavchy virus u systemi KK Ukrainy: vyznachennia i aktualizatsiia problemy na prykladi st. 3682 KK «Nezakonne zbahachennia». *Problemy zakonnosti*. 2016. Vyp. 133. S. 142–151
10. Dudorov O.O. Kryminalno-pravovi aspekty nezakonnogo zbahachennia (pohliad teoretyka v ochikuvanni sudovoi praktyky). *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2017. № 1. S. 129–142. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/35.pdf.
11. Iasin I. M. Kryminalno-pravova kvalifikatsiia nezakonnogo zbahachennia za zakonodavstvom Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Lviv. 2017. 236 s.
12. Hladun O. Z. Problemy kryminalizatsii nezakonnogo zbahachennia. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2020. Vyp. 1. S. 78–87.
13. Osnovanyia uholovno-pravovoho zapreta: krymynalyzatsiia y dekrymynalyzatsiia / V. N. Kudriavtsev, P. S. Dahel, H. A. Zlobyn y dr.; otv. red. V. N. Kudriavtsev, A. M. Yakovlev. M.: Nauka, 1982. 302 s.
14. Toporetska Z. M. Kryminalistychna kharakterystyka nezakonnogo zbahachennia. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza*. 2019. Vyp. 64. S. 305–319. URL: [file:///C:/Users/pc/Downloads/krise_2019_64_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/krise_2019_64_31%20(1).pdf)
15. Shepitko V. Yu., Shevchuk V. M., Bilous V. V., Keryk L. I. Systema zakhodiv protyidii nezakonnomu zbahachenniu v suchasnykh umovakh. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Vyp. 16. 2016. S. 5–16.
16. Cherenkov A. M. Aktualni problemy rozsliduvannia deklaruvannia nedostovirnoi informatsii. *Problemy ta stan dotrymannia i zakhystu prav liudyny: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Lviv, 16–17 serp. 2019 r.)*. Lviv: Zakhidnoukrainska orhanizatsiia pravnychkykh initsiatyv». 2019. S. 64–65.

O. V. Dragan, S. S. Kozachyna. Criminal liability for illegal enrichment in Ukraine

In the article substantiated the importance of criminological research of illegal enrichment, it is defined the purpose and objectives. Established, there is a sufficient amount of scientific works of illegal enrichment in the aspect of criminal law, but the lack of researches of criminological characteristic and prevention of this crime determines the choice of topic.

Key words: criminal liability, illegal enrichment, prosecutor, criminal offenses.

Стаття надійшла до редколегії 17 вересня 2020 року